

**MEĐUNARODNOPRAVNA ZAŠTITA SANITETSKIH ZONA I
OBJEKATA U VRIJEME ORUŽANIH SUKOBA**

**INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF SANITARY ZONES AND
FACILITIES DURING ARMED CONFLICTS**

Stručni rad

Doc. dr. Željko Petrović*

SAŽETAK

Oružani sukobi su pratilac ljudske civilizacije. U svim ratovima pored učesnika vojnih operacija stradaju i civili. Posebno su osjetljive kategorije ranjenici, bolesnici i sanitetsko osoblje. Treba razlikovati od zaštite određenih kategorija lica zaštitu određenih zona i objekata koji imaju svrhu zaštite i pomoći ranjenicima i bolesnicima u oružanom sukobu. U drugoj polovini XIX veka nastaje prva kodifikacija pravila međunarodnog humanitarnog prava i to osnivanjem Međunarodnog Crvenog krsta u Ženevi 1863. godine. Vrlo brzo je došlo do donošenja niza međunarodnih konvencija kojima se reguliše međunarodno humanitarno pravo. Posebnu zaštitu uživaju sanitetske vojne i civilne službe bez obzira kojoj zaraćenoj strani pripadaju. Rad se bavi međunarodnopravnom zaštitom sanitetskih zona i objekata čija je osnovna svrha da se smanje stradanja i patnje civilnih i vojnih ranjenika i bolesnika.

Ključne riječi: sanitet, ranjenici, bolesnici, rat, međunarodno pravo

ABSTRACT

Armed conflicts are a companion of human civilization. In all wars, in addition to the participants in military operations, civilians also suffer. Wounded, sick and medical personnel are particularly sensitive categories. The protection of certain zones and facilities that have the purpose of protecting and helping the wounded and sick in an armed conflict should be

---

* Fakultet međunarodnih odnosa i diplomacije, Sveučilište Hercegovina, Mostar, email: petrovicz@yahoo.com

distinguished from the protection of certain categories of persons. In the second half of the 19th century, the first codification of the rules of international humanitarian law was created with the establishment of the International Red Cross in Geneva in 1863. A number of international conventions regulating international humanitarian law were adopted very quickly. Military and civilian medical services enjoy special protection, regardless of which warring party they belong to. The work deals with the international legal protection of medical zones and facilities, the main purpose of which is to reduce the suffering of civilian and military wounded and sick people.

Key words: healthcare, wounded, sick, war, international law

1. UVOD

Međunarodno humanitarno pravo dozvoljava samo napade na vojne objekte, dok su nevojni odnosno civilni objekti zaštićeni. Ovo pravilo proizilazi iz opštih načela međunarodnog humanitarnog prava. Međutim postoji problem razlikovanja, razgraničenja vojnih i civilnih objekata u savremenim uslovima ratovanja.

Međunarodno humanitarno pravo ima za cilj da ograniči destruktivne efekte oružanih sukoba. Postoji stalno nastojanje da se patnje i razaranja svedu na samo neophodnu mjeru. Danas je naročito aktuelan ovaj problem zbog sve većih destruktivnih efekata sredstava ratovanja i nanošenja nepotrebnih razaranja u oružanim sukobima. Postoji tendencija u međunarodnom humanitarnom pravu sve većih ograničenja i zabrana sa jedne strane i sa druge strane sve grubljih kršenja istih na međunarodnom planu. Međunarodno humanitarno pravo štiti civile i civilne objekte i sve druge objekte koji nisu vojni, kulturna dobra, sanitetske objekte i transportere, objekte i instalacije koje sadrže opasne sile i prirodnu okolinu. Posebna zaštita se pruža određenim sanitetskim područjima i dobrima, gdje se misli na sanitetske zone i zone bezbjednosti, sanitetske objekte odnosno sanitetske ustanove i jedinice i sanitetske transporte. Na taj način ima se za cilj da se zaštite prije svega civilni i vojni ranjenici i bolesnici (Avramov, Kreća, 2001).

Bez obzira na napore međunarodnog humanitarnog prava da pruži zaštitu sanitetskim zonama i objektima stvarnost je drugačija, ne treba zaboraviti činjenicu da je rat sam po sebi nehuman, ali se zabranom određenih vojnih aktivnosti želi spriječiti pretjerana nehumanost, svirepost i podluklost

u izvođenju vojnih operacija (Atancković, 1987: 53). Time se rat koji je po svojoj prirodi nehuman, nastoji humanizovati koliko je to moguće, a time i smanjiti stradanja i uništenja koja su pratilja svakog rata.

2. SANITETSKE ZONE I ZONE BEZBJEDNOSTI

Ženevska konvencija o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata iz 1949. godine, članom 14. reguliše da države ugovornice i za vrijeme mira, a strane u sukobu u toku neprijateljstava, mogu formirati na svojoj teritoriji, a po potrebi i na okupiranim teritorijama sanitetske zone i mjesta i zone i mjesta bezbjednosti koje imaju za cilj zaštitu ranjenika, bolesnika, nemoćnih i starih osoba, djece mlađe od 15 godina, bremenitih žena i majki sa djecom ispod 7 godina. Svrha ovih mjesta i zone jeste da se ova lica stave van domašaja rata (Jončić, 2003).

Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu iz 1949. godine, članom 23. takođe pruža istu zaštitu, ali ograničava krug lica koja se štite na ranjenike, bolesnike i osoblje koje ima zadatak da sprovodi uređenje i vrši upravu nad tim zonama i mjestima, odnosno pruža njegu ranjenicima i bolesnicima. Ove zone i mjesta formiraju se na osnovu sporazuma o njihovom priznavanju između sukobljenih strana. Pomenute konvencije sadrže i identične i tipizirane obrazce ovih sporazuma, koji su njihovi sastavni dijelovi i time obavezujući za članice sporazuma. Ove zone i mjesta da bi bile pravno zaštićene moraju ispunjavati sledeće uslove:

- moraju obuhvatati samo manje dijelove teritorije koji se nalazi pod vlašću sile koja ih je ustanovila;
- moraju biti slabije nastanjene teritorije;
- moraju biti udaljene od vojnih operacija;
- ne smiju imati nikakvih vojnih objekata niti važnih industrijskih postrojenja ili administrativnih ustanova;
- ne smiju se nalaziti na područjima koja su važna za vođenje rata;
- saobraćajne veze i prevozna sredstva koji se nalaze u njima ne smiju se koristiti za prevoz vojnog osoblja ili vojnih materijala, čak i kad se radi o običnom tranzitu;
- moraju biti obilježeni kosim crvenim prugama na bijeloj osnovi postavljenim na rubovima zone i na zgradama, a zone koje su namijenjene samo zaštiti ranjenika i bolesnika mogu se označiti znakom crvenog krsta, crvenog polumjeseca, crvenog lava ili crvenog

- sunca na bijeloj osnovi, a u noćnim uslovima mogu se označiti i odgovarajućim osvjetljenjem;
- ove zone ne smiju biti branjene.

Da bi se ove zone i mjesta priznale neophodno je da svaka sila ugovornica za vrijeme mira ili na početku neprijateljstava dostavi spisak ovih zona i mjesta koja postoje na teritoriji pod njenom vlašću. Takođe postoji i obaveza obavještanja i o svakoj novonastaloj zoni u toku trajanja neprijateljstava. Zona je uredno ustanovljena čim primi obavijest druga strana, ali ona može da odobije priznanje zone ako smatra da za njeno postojanje nisu ispunjeni uslovi. Ona takođe može usloviti priznanje uvođenjem kontrole o ispunjenosti uslova iz sporazuma. Komisija može slobodno u svako doba da dođe u zone i strana koja ih je ustanovila mora da im pruži olakšice. Članove komisije određuju zajednički strane u sukobu, a mogu to povjeriti i sili zaštitnici ili drugim neutralnim silama. Komisija ako ustanovi da nisu ispunjeni uslovi iz sporazuma uputit će upozorenje i odrediti rok za ispravke propusta koji može trajati najduže do pet dana. Ukoliko se propusti ne isprave neće postojati obaveze po tom sporazumu.

Na teritoriji ovih zona mogu boraviti samo lica čijoj su ona zaštitu namijenjena izuzev lica koja su u njima stalno nastanjena, tako da se moraju preduzeti sve mjere zabrane pristupa neovlašćenim licima. Lica koja su zaštićena u ovim zonama ne smiju obavljati nikakve radove koji su u neposrednoj vezi sa vojnim operacijama ili proizvodnjom ratnog materijala, bilo u zoni ili van nje. Ove zone prije svega treba da pruže zaštitu od bombardovanja od koga je u Drugom svjetskom ratu najviše stradalo civilno stanovništvo. Međutim mogućnost stvaranja ovakvih zona danas je veoma mala s obzirom na karakter današnjih oružanih sukoba, a posebno je ta mogućnost mala za male države, koje imaju malu mogućnost manevra, te bi sa ovim zonama stvorile još teže uslove za manevar oružanom silom (Perazić, 1966: 196). Treba naglasiti da su brojna pravila međunarodnog humanitarnog prava prilagođena vremenu u kojem su nastala, ali bez obzira na to njihova vrijednost je neupitna.

3. SANITETSKI OBJEKTI

Sanitetski objekti jesu objekti koji imaju sanitetski karakter i koje štiti međunarodno humanitarno pravo. Sanitetske objekte regulisale su Ženevska

konvencija o poboljšanju sudbine vojnih ranjenika u vojskama u ratu iz 1864. godine, Ženevska konvencija o poboljšanju sudbine ranjenika i bolesnika u vojsci za vrijeme rata iz 1906. godine, Konvencija o prilagođavanju na pomorski rat usvojena 1907. godine i Ženevska konvencija za poboljšanje sudbine ranjenika i bolesnika u vojskama u ratu iz 1929. godine. Odredbe poslednje konvencije skoro su u cjelini preuzete i uvrštene u Ženevsku konvenciju o zaštiti žrtava rata iz 1949. godine, kao i Protokol I iz 1977. godine.

3.1. Sanitetske ustanove i jedinice

Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu (I) iz 1949. godine pruža zaštitu stalnim i pokretnim sanitetskim ustanovama i jedinicama. One ne smiju biti napadnute. Ukoliko padnu u neprijateljske ruke obavljaju svoj rad sve dok sila koja ih je zarobila sama ne obezbjedi potrebnu njegu ranjenicima i bolesnicima koji se nalaze u tim ustanovama i jedinicama. Takođe postoji obaveza da se sanitetske ustanove i jedinice tako rasporede da u slučaju napada ne budu dovedene u opasnost. Ukoliko se one koriste za izvršavanje radnji štetnih po neprijatelja prestaje im zaštita, međutim i tada postoji obaveza slanja opomene, ali i u tom slučaju ako se ne reaguje nakon isteka razumnog roka. Zaštita neće prestati ako osoblje sanitetske ustanove ili jedinice naoružano i upotrebljiva oružje radi sopstvene odbrane ili odbrane ranjenika i bolesnika, ako ih čuva u nedostatku naoružanih bolničara odjeljenje vojnika, straža ili oružana pratnja, ako se u sanitetskoj jedinici ili ustanovi nalazi lično oružje ili municija oduzeta ranjenicima i bolesnicima, a još nije predana nadležnoj službi i ako se njihova djelatnost humanitarnog karaktera prostire na ranjena i bolesna građanska lica (Gaser, 1999).

Materijalna dobra pokretnih sanitetskih jedinica ako padnu pod vlast neprijateljske strane i dalje se koriste za potrebe ranjenika i bolesnika. Takođe zgrade, materijal i skladišta stalnih sanitetskih ustanova u slučaju pada pod vlast neprijateljske strane ne mogu biti upotrebljena u druge svrhe dok su potrebna ranjenicima i bolesnicima. Neprijateljska strana može da koristi navedene objekte u slučaju vojne potrebe, ali da na drugi način prvo obezbjedi smještaj bolesnika i ranjenika.

Sanitetske ustanove i jedinice moraju imati kao znak raspoznavanja crveni krst, polumjesec, lav ili sunce na bijeloj pozadini. Zastava

raspoznavanja se može isticati samo na sanitetskim jedinicama i ustanovama za koje daju pristanak vojne vlasti i koje kao takve potpadaju pod zaštitu. Pored ove zastave može se istaći i nacionalna zastava, sem kada sanitetska jedinica i ustanova padnu pod vlast protivnika. Potrebno je preduzeti sve mjere kako bi ovi znaci bili uočljivi protivniku. Ovi znaci se koriste i za obilježavanje sanitetskog osoblja i materijala. Ukoliko je neutralna država dobila ovlaštenje od jedne zaraćene strane za pružanje sanitetskih usluga, moraju pored ove zastave isticati i nacionalnu zastavu te zaraćene strane, a ukoliko drugačije ne naredi ta zaraćena strana neutralna država može koristiti i svoju nacionalnu zastavu, čak i ako padne pod vlast protivničke strane.

Dobrovoljna društva za pružanje pomoći, kao što su nacionalna društva Crvenog krsta, ako su priznata i ovlaštena od svojih vlada, mogu pružati pomoć sanitetskoj službi njihovih oružanih snaga, ali svaka strana mora obavjestiti drugu stranu ugovornicu konvencije za vrijeme mira, na početku ili u toku neprijateljstava, o imenima društava koje ona ovlasti za pružanje pomoći.

Ženevska konvencija o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata (IV) reguliše položaj građanskih bolnica koje su organizovane radi ukazivanja pomoći ranjenicima, bolesnicima, nemoćnima i porodiljama. Da bi građanske bolnice uživale zaštitu države u sukobu moraju im izdati odgovarajuće isprave koje potvrđuju takvo njihovo svojstvo. Građanske bolnice treba da budu što udaljenije od vojnih objekata i ako ih država ovlasti mogu biti označene znakom crvenog krsta, polumjeseca, lava ili sunca na bijeloj pozadini, tako da taj znak bude jasno uočljiv. Ova zaštita prestaje ako se građanske bolnice upotrijebe u svrhe štetne po protivnika, ali je obavezno prethodno poslati opomenu i ostaviti razuman rok za prestanak vršenja takvih radnji.

Protokol I proširuje krug ustanova koje su zaštićene. On definiše sanitetske jedinice kao ustanove i druge jedinice, vojne ili civilne, organizovane u sanitetske svrhe, t.j. radi traženja, prikupljanja, transporta, utvrđivanja dijagnoze ili liječenja, uključujući pružanje prve pomoći, ranjenika, bolesnika i brodolomnika ili radi sprečavanja bolesti. Pod sanitetskim jedinicama se podrazumjevaju bolnice i druge slične jedinice, centri za transfuziju krvi, centri za preventivnu medicinu i instituti, saniteska skladišta i depoi sanitetskog i farmaceutskog materijala tih jedinica. Sanitetske jedinice se dijele prema mobilnosti na pokretne i nepokretne, a prema trajnosti na stalne i privremene.

Ženevska konvencija o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata iz 1949. godine ograničila se na zaštitu građanskih bolnica, dok Protokol I štiti zdravstvenu civilnu službu u cjelini. Takođe i prema Protokolu I da bi postojala zaštita, strane u sukobu moraju jedna drugoj da notifikuju položaj svojih nepokretnih sanitetskih jedinica. Ali i u odsustvu ove notifikacije postoji zaštita. Sanitetske jedinice da bi bile zaštićene moraju da pripadaju jednoj od strana u sukobu i da su priznate i ovlašćene od strane nadležnog organa jedne strane u sukobu i da su priznate i ovlašćene od strane nadležnog organa jedne strane u sukobu. Sanitetske jedinice ne smiju se koristiti radi zaštite vojnih objekata od napada i one moraju biti tako raspoređene da se prilikom napada ne dovedu u opasnost. Okupaciona sila je dužna da obezbjedi zadovoljenje medicinskih potreba civilnog stanovništva i ona nema pravo da vrši rekviziciju civilnih sanitetskih jedinica, njihove opreme, materijala i osoblja sve dok su ta sredstva i osoblja potrebni za pružanje medicinskih usluga civilnom stanovništvu, odnosno za osiguranje stalne njege i liječenja ranjenika i bolesnika koji se u njima nalaze. Izuzetak postoji ako su potrebna sredstva za osiguranje neposredne i adekvatne medicinske pomoći ranjenicima i bolesnicima okupaconih oružanih snaga ili ratnim zarobljenicima, ako se rekvizicija ograniči samo na vrijeme dok postoji takva potreba, ako se istovremeno preduzmu potrebne mjere kako bi se obezbjedio kontinuitet pružanja medicinske pomoći civilnom stanovništvu, odnosno onim ranjenicima i bolesnicima koji bi rekvizicijom bili pogođeni.

Sanitetske jedinice moraju imati savremene tehničke uređaje za emitovanje signala raspoznavanja kako bi se omogućila njihova identifikacija. Protokolu I dodat je Pravilnik o identifikaciji prema kojem sanitetske jedinice treba da imaju uređaje za emitovanje radio-signalu koji se sastoji od radio-telefonske ili radio-telegrafske poruke kojoj prethodi karakterističan prioritetni signal, čije karakteristike određuje i odobrava Svjetska administrativna radio konferencija Međunarodne unije za telekomunikacije. Sanitetske jedinice takođe mogu da koriste šifre i signale u skladu sa standardima, praksom i postupkom koje su utvrdile Međunarodna unija za telekomunikacije, Međunarodna organizacija za civilno vazduhoplovstvo i Međuvladina pomorska konsultativna organizacija.

3.2. Sanitetski transporti

Haška konvencija o pravima i dužnostima neutralnih sila i osoba u slučaju rata na kopnu iz 1907. godine prva reguliše pitanje sanitetskih transporta tako što određuje da neutralna sila može dopustiti prelaženje preko svoje teritorije transportnim sredstvima koja prevoze ranjenike i bolesnike koji pripadaju zaraćenim stranama, ali da ta transportna sredstva ne prenose ni borbe ni ratni materijal. Neutralna sila može da sprovede mjere bezbjednosti i vrši kontrolu ovih transporta.

Haška konvencija o primjeni Ženevske konvencije za rat na moru iz 1907. godine reguliše status brodova-bolnica. Ova konvencija je zamjenila istovjetnu Hašku konvenciju iz 1899. godine. To je učinjeno pošto su države učesnice na Drugoj mirovnoj konferenciji želile da primjene načela Ženevske konvencije iz 1906. godine na pomorski rat i da se poboljša Haška konvencija o primjeni načela Ženevske konvencije za rat na moru iz 1899. godine (Vučinić, 2006: 203). Ženevska konvencija za poboljšanje sudbine ranjenika i bolesnika u vojskama u ratu iz 1929. godine pod pojmom sanitetskih transporta obuhvata i vazduhoplove.

Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu (II) iz 1949. godine, izjednačava transport ranjenika i bolesnika ili sanitetskog materijala sa pokretnim sanitetskim jedinicama te ih štiti na isti način. Kada sanitetski transporti ili vozila padnu u ruke protivničke strane, na njih se primjenjuje međunarodno humanitarno pravo, pod uslovom da strana u sukobu koja ih preuzme mora na sebe preuzeti brigu o ranjenicima i bolesnicima koji se u njima nalaze. Civilno osoblje i sva prevozna sredstva koja potiču od rekvizicije podliježu opštim pravilima međunarodnog prava.

Ženevska konvencija o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata (IV) štiti civilne transporte, tako što reguliše da se transporti ranjenih i bolesnih civilnih lica, nemoćnih, roditelja, koji se vrše suvozemnim putem kolima ili bolničkim vozovima, ili morem, brodovima namjenjenim tim transportima uživaju punu zaštitu, tako da ne mogu biti nikada predmet napada.

Dopunski protokol I definiše sanitetski transport pod kojim podrazumjeva, prenošenje na kopnu, na vodi ili vazduhu ranjenika, bolesnika, brodolomnika i sanitetskog materijala zaštićenog Konvencijom i Protokolom. Tako se pod sredstvima sanitetskog transporta podrazumijeva svako transportno sredstvo, vojno ili civilno, stalno ili privremeno, koje je određeno

isključivo za obavljanje sanitetskog transporta i koje je pod kontrolom nadležnih organa jedne strane u sukobu (Jončić, 2003).

Sanitetsko vozilo podrazumijeva svako sredstvo sanitetskog transporta na kopnu. Tu spadaju razni sanitetski automobili, vozovi i dr. Ako ih neprijatelj zaplijeni dužan je da osigura svojim sredstvima transport ranjenika i bolesnika.

Sanitetski brod ili plovni objekat podrazumijeva svako sredstvo sanitetskog transporta na vodi. Sanitetski brodovi ne smiju biti zaplijenjeni i napadani, a sanitetsko osoblje ne smije biti zarobljeno kao i sama posada broda, imajući u vidu specifičnost pomorskog rata.

Sanitetski vazduhoplov podrazumijeva svako sredstvo sanitetskog transporta vazdušnim putem. Tu spadaju razni sanitetski avioni, helikopteri i sl. Oni ne smiju biti napadani, već se moraju poštovati za vrijeme leta na određenim visinama, ugovorenim časovima i na određenim pravcima letenja. Pored nacionalnih znakova moraju imati i znak za raspoznavanje saniteta na donjoj, gornjoj i pobočnim stranama. Oni ne smiju nadlijetati neprijateljske teritorije ili od neprijatelja okupirane teritorije, ali se može drugačije ugovoriti. U slučaju zahtjeva neprijateljske strane moraju sletjeti i posle kontrole nastaviti let. Ako se spuste na neprijateljsku teritoriju, ranjenici i posada postaju ratni zarobljenici, a ako se uz pristanak nadležnih vlasti iskrcaju na neutralnu teritoriju, onda ih nadležne vlasti zadržavaju da ne bi ponovo uzeli učešća u ratnim operacijama, a u slučaju da ne postoji poseban sporazum između neutralne države i strana u sukobu.

4. ZAKLJUČAK

Svrha sanitetskih zona i zona bzbjednosti jeste da se određene osjetljive kategorije lica stave van domašaja rata. U pitanju su lica koja zbog svog zdrvtvenog stanja ili godina života ne mogu da učestvuju u ratnim operacijama. Predviđene su Ženevskim konvencijama i da bi bile međunarodno priznate moraju ispunjavati propisane uslove. Ove zone imaju prije svega za cilj da zaštite civilno stanovništvo od posljedica bombardovanja, međutim imajući u vidu dejstvo danšanjih oružanih sredstava mogućnost stvaranja ovakih zona je veoma mala imajući u vidu da je teško kontrolisati uništilačke efekte savremenog oružja.

Međunarodno humanitarno pravo pruža zaštitu određenim sanitetskim objektima, odnosno sanitetskim ustanovama i jedinicama i sanitetskim transportima. Sanitetski objekti jesu objekti koji imaju sanitetski karakter i koje

štiti međunarodno humanitarno pravo. Sanitetske objektima pruža se puna zaštita još od Ženevske konvencije iz 1864. godine, Dok je sva dotadašnja zaštita potvrđena Ženevskom konvencijom o zaštiti žrtava rata iz 1949. godine, kao i Protokolom I iz 1977. godine.

U periodu posle usvajanja Ženevskih konvencija iz 1949. godine, svijet je doživio alarmantan broj oružanih sukoba koji su pogodili skoro svaki kontinent i veliki broj država. Ženevske konvencije i njihovi Dopunski protokoli iz 1977. godine obezbjedili su određene zaštite koje su predstavljale veliki korak naprijed. Međutim i pored toga došlo je brojnih povreda ovih ugovora, koje su imale za posljedicu samo patnje i smrt, a koje su mogle da budu izbjegnute da je međunarodno humanitarno pravo bolje poštovano.

Veliki napredak u razvoju ratne tehnike poslednjih decenija doveo je do fudamentalnih promjena u načinu ratovanja. Sredstva ratovanja su se brže razvijala nego pravni poredak. I pored impresivnog broja međunarodnih propisa koji u ovom pogledu uvode zabrane, njihovo nepoštovanje je stalno. Potrebno je i na unutrašnjem planu raditi na jačanju svijesti pripadnika oružanih snaga i diskriminisati sve ove nehumane postupke u oružanim sukobima koji su zabranjeni međunarodnim pravom. Takođe možemo se nadati da će i UN, kao glas međunarodne zajednice u budućnosti poklanjati više pažnje poštovanju međunarodnog humanitarnog prava i oduprijeti se svim izazovima sa kojima se susreće. Svaki napor u ovom pravcu vrijedan je truda jer cilj je opstanak ljudi u ratu i zaštita ljudskog dostojanstva.

LITERATURA

1. Atanacković, R., D. (1987). Krivično pravo-posebni deo. Beograd: Privredna štampa.
2. Avramov, S., Kreća, M. (2001). Međunarodno javno pravo. Beograd: Savremena administracija.
3. Gaser, H., P. (1999). Međunarodno humanitarno pravo – uvod. Sarajevo: Međunarodni komitet Crvenog krsta.
4. Jončić, V. (2003). Ratni zarobljenici – međunarodnopravni status. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
5. Jončić, V. (2003). Treća ženevska konvencija – praktična primena i uticaji na protokole I i II. Beograd: Dosije.
6. Perazić, Đ., G. (1966). Međunarodno ratno pravo. Beograd: Kultura.
7. Vučinić, Z. (2006). Međunarodno ratno i humanitarno pravo. Beograd: Službeni glasnik.